

Eino Leskinen 60-vuotias

Helmikuun 21. päivänä täytti 60 vuotta karjalan kielen tuntija ja tutkija, Helsingin yliopiston suomen kielen lehtori Eino Aulis Leskinen.

Eino Leskinen on syntynyt Joensuussa, jossa myös sai ensimmäiset kosketuksensa Karjalaan ja karjalaisuuteen. Joensuun lyseo, jossa hän kävi koulua, oli maamme itsenäistymisvaiheessa tunnettu kansallisesta ja isänmaallisesta kasvatustyöstään, ja sen antamat herätteet ovat osaltaan olleet vaikuttamassa myös Eino Leskinen työhön ja harrastuksiin. Koulun yläluokkalaisena hän vanhempiensa mukana siirtyi Mikkeliin ja tuli ylioppilaaksi sikäläisestä lyseosta v. 1923. Helsingin yliopistossa hän ryhtyi opiskelemaan suomea ja sen sukukieliä, ja alan opinnot johtivat hänet samalla kieleemme sanaston ja murreainesten tallennustyöhön. Jo ensimmäisen opiskeluvuotensa jälkeen kesällä 1924 hän suoritti keruuta Piela-veden ja Haukivuoren pitäjissä, ja työ jatkui neljänä kesänä mm. Hauholla, Konginkankaalla, Pyhässämaassa ja Juvalla. Kuitenkin jo v:sta 1925 alkaen tulivat karjalaismurteet yhä enemmän etualalle, ja kaikkiaan 12 kesänä hän oli milloin kuukauden, milloin kaksi tai kolme kenttätyössä Raja-Karjalassa tai Suomeen muuttaneiden Itä-Karjalan pakolaisten keskuudessa. Siten hän vuosi vuodelta kartutti karjalaismurteiden tuntemustaan. V. 1928 hän suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon, johon sisältyivät arvosanat suomen kielessä, kansatieteessä, suomalais-ugrilaisessa kielen-tutkimuksessa, kotimaisessa kirjallisuudessa ja arkeologiassa.

Varsinaisen opiskeluajan päätyttyä Eino Leskinen toimi ensin puolisen vuot-

Eino Leskinen

ta »Pohjois-Savon» päätoimittajana Kuopiossa, suoritti sen jälkeen asevelvollisuutensa ja tuli v. 1930 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran palvelukseen karjalaismurteiden sanakirjan toimittajaksi. Monipuolisten opintojensa, karjalan kielen tuntemuksensa ja kenttätyössä saamiensa kokemusten perusteella hänellä oli tehtävään hyvät edellytykset, ja niinä kymmenenä vuotena, jotka hän työtä suoritti, päästiin pitkälti eteenpäin. Kun 1930-luvun oloissa ei ollut mahdollisuuksia rajan taakse ulottuvien keruu- ja tutkimusmatkojen suorittamiseen, pyrittiin kokoelmia kartuttamaan

kotimaassa tehtävällä työllä. Aineisto kasvoikin uusilla keräelmillä kaksinkertaiseksi. Lisäksi tehtiin poimintoja tutkijain muistiinpanoista, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston karjalaisista kokoelmista ja painetusta kirjallisuudesta, mm. Suomen kansan vanhojen runojen itäkarjalaisista osista, sekä tarkistettiin ja järjestettiin kokoelmia. Huomattavaa kartuntaa merkitsivät myös Karjalaisen Osakunnan ja Sanakirjasäätiön v. 1933 järjestämän sananparsien keruukilpailun erinomaiset tulokset, n. 64 000 karjalaista sananparsilippua. Myös artikkelityö pääsi hyvään alkuun, sillä käsikirjoitusta valmistui n. 350 foliosivua. Eino Leskinen toimi 1930-luvulla myös Savolaisen Osakunnan kotiseututyön johdossa, ja hänen organisoimanaan osakunta pani toimeen sananparsien keruukilpailun, joka tuotti kaikkiaan n. 350 000 sananpartta tutkimuksen käyttöön.

Kun Suomalaisen Kirjallisuuden Seura talvisodan jälkeen joutui supistamaan kielentutkimus- ja sanakirjaohjelmaansa, karjalaismurteiden sanakirjatyo keskeytyi. Eino Leskinen toimi v. 1940—45 tärkeissä tehtävissä puolustusvoimain pääesikunnassa — kapteeniksi hänet oli ylennetty v. 1940, ja jatkosodan aikana 1941—44 hän päätoimensa ohella oli ylipäällikön määräyksestä asetetun, Itä-Karjalan ja eräiden sen ääreisalueiden paikannimistön kodifioimista ja normaalistamista suorittaneen toimikunnan johtajana. Tässä tehtävässä hänen Itä-Karjalan ja karjalaismurteiden tuntemuksensa koitui suureksi hyödyksi. Sodan päätyttyä Eino Leskinen siirtyi opettajan työhön. V. 1945—48 hän toimi Yhteiskunnallisen korkeakoulun suomen kielen opettajana ja v. 1948—57 lehtorina. Helsingin yliopiston suomen kielen lehtoriksi hänet nimitettiin v. 1957, ja miltei kaiken aikaa on sen jälkeen karjalan kielen yliopisto-opetus ollut hänen hoidossaan. V:sta 1962 alkaen Eino Leskinen on ollut ylioppilastutkintolautakunnan apujäsenenä.

Tieteellisten seurojen toimintaan Eino Leskinen on monella tavoin ottanut osaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kielitieteen valiokunnan varajäsenenä ja sihteerinä hän on ollut v. 1933—45 ja seuran kielivaliokunnan jäsenenä v. 1933—43. Suomalais-ugrilaisen Seuran kirjastonhoitajana ja johtokunnan jäsenenä hän on toiminut v. 1936—43 ja Kotikielen Seuran sihteerinä kaikkiaan 15 vuotta, v. 1931—46. Kotikielen Seuraa hän on edustanut Sanakirjasäätiön valtuuskunnassa v:sta 1931 alkaen ja on siten jo kauan ollut valtuuskunnan pitkäaikaisin jäsen. Tieteelliseen toimintaan liittyneenä heimotyö on aina ollut Eino Leskisen keskeisimpiä harrastuksia, ja se on johtanut hänet monien järjestöjen, mm. Akateemisen Karjala-Seuran, Suomalaisuuden Liiton ja Karjalan Sivistysseuran tehtäviin.

Kirjallisen työnsä Eino Leskinen aloitti ylioppilaana suorittaessaan suomen murteiden ja karjalan kielen sanastustyötä. Jo ensimmäisen keruukesän tuloksena syntyi Virittäjässä samana vuonna julkaistu artikkeli »Havaintoja loppu-n:n edustuksesta Haukivuoren murteessa», ja sitä seurasivat useat Virittäjässä, Suomen Heimossa ja Suomi-kirjassa julkaistut kirjoitukset, jotka käsittelevät pääasiallisesti keruutyötä ja siinä tehtyjä havaintoja. Karjalan kielen harrastus alkoi Tulemajärven murteesta, josta hän laati pro gradu -tutkielmansa. Tämä v. 1933 ilmestynyt 139-sivuinen teos on tarkan transkriptionsa ja aineistonsa luotettavuuden ansiosta arvokas lisä karjalan kieltä käsittelevässä kirjallisuudessamme. Sanastustyössään Eino Leskinen on aina kiinnittänyt tarkkaa huomiota sanan ja asian yhteyteen, ja tältä pohjalta ovat syntyneet lukuisat kansatieteellis-kielitieteelliset artikkelit, mm. »Pyhämaan luodon ja Vekaran saaren hylkeenpyynnistä» (sisältyy Sanakirjasäätiön toimitusten I osaan), »Säppälin käytön levinneisyysdestä» (Suomi V₁₆), »Lunkulan pässiuhri» (Kalevalaseuran vuosikirja 1934), »Metsästys ja kalastus

Hauholla» (Kansatieteellinen arkisto I), »Entisajan metsästyksestä ja kalastuksesta Ilomantsin itäosissa» (Kansatieteellinen arkisto III), »Ilomantsin itäosien vesikulkuneuvoista» (Kansatieteellinen arkisto III) ja »Kansanomaisesta valuteollisuudesta ja valimista» (Suomen Museoliiton julkaisuja 6). Karjalan kielen tutkijana Eino Leskinen piti 1930-luvulla välttämättömänä ryhtyä Carelica-kirjallisuuden selvittelyyn, ja sekä nykyiselle että vastaiselle tutkimukselle hän on tehnyt arvokkaita palveluksia julkaisemalla tältä alalta mm. laajahkon artikkelin »Vanhimmat tunnetut karjalan kielen sanastot» (Vir. 1937) ja yli 50-sivuisen tutkielman »Zur Geschichte der Forschung über die karelische Sprache und der karelisch geschriebenen Literatur» (Studia Fennica III) ja sen täydennykseksi kirjoituksen »Kappale karjalankielisen kirjallisuuden historiaa» (Vir. 1939). Monissa muissakin yhteyksissä hän on nähin kysymyksiin kajoanut. Eino Leskinen seurasi myös valppaasti rajan takana 1930-luvulla karjalan kirjakielen luomiseksi ja kehittämiseksi tehtyjä ponnistuksia, ja juuri hänen kirjoitustensa perusteella on meillä oltu selvillä sikäläisistä pyrkimyksistä. Huomattavin tämän alan kirjoitus on Virittäjässä 1938 ilmestynyt artikkeli »Karjalan kirjakielen oikeinkirjoituskysymys Neuvosto-Venäjäällä».

Sekä akateeminen opetus että tieteellinen tutkimustyö on saanut kaipa-

maansa tukea Eino Leskisen toimittamista kielennäytejulkaisuista. Karjalan kielen näytteitä I, Tverin ja Novgorodin karjalaa, ilmestyi jo v. 1932, saman teoksen II osa, Aunuksen ja Raja-Karjalan murteiden tekstejä, v. 1934 ja III osa, ent. Poventsan ja Kemin kihlakuntien karjalaismurteiden näytteitä, v. 1936. Yliopisto-opetuksessa on meillä käytetty hänen suppeampia tekstijulkaisujaan »Raja-Karjalan murteiden näytteitä» (1945) ja »Itäkarjalaismurteiden näytteitä» (1956). Niin ikään hän on, osittain yhdessä prof. E. A. Tunkelon kanssa, laatinut vepsäläisten asuma-alueiden kartan, jonka prof. Tunkelo on julkaissut »Vepsän kielen äännehistoriassaan» v. 1956, mutta joka eripainoksena on ollut myös mm. yliopisto-opetuksen käytössä. Näiden tehtäviensä vuoksi Eino Leskinen tunnetaan hyvin myös maamme rajojen ulkopuolella alan tutkijoiden keskuudessa.

Erityisesti 1930-luvulla Eino Leskinen suoritti merkittävää työtä kielitieteellisten julkaisujen arvostelijana, katsausten ja henkilöesittelyjen laatijana sekä yleisluonteisten, ensisijaisesti heimotyön piiriin kuuluvien artikkelien kirjoittajana. Karjalan ohella hän seurasi varsinkin Viron olojen kehitystä.

Kotikielen Seura ja Virittäjä, joiden hyväksi Eino Leskinen on vuosikymmenien aikana paljon uurastanut, tuntevat tehdystä työstä kiitollisuutta ja esittävät lämpimät onnentoivotuksensa.

AIMO TURUNEN